

fra 1861 i »Anteckningar om bortgångna samtida« II, og Spørgsmaalet er, om det er rigtigt, at hun i Fortsættelse af hans Opfattelse lægger Vægten paa de Træk, der udmærker Oscar I ikke som Regent, men som medborgare og människa. Sven Eriksson har nemlig i sin Disputats overbevisende paavist, hvordan det under Krim-Krigen er Kongen, der har Ledelsen af Udenrigspolitikken i sin Haand; det samme gælder sikkert ogsaa til andre Tider og paa andre Omraader.

Oscar I, der var en meget lidt meddelsom Mand, hører afgjort til den Herskertype, som Samtiden har svært ved at forstaa, i hvert Fald fattede Stænderforfatningens Sverige ikke en Monark, som nok var bestemt paa at hævde Regeringsformens »allenstyrande«, men ønskede at udøve det i Overensstemmelse med den offentlige Mening, saaledes som han nu opfattede den efter samvittighedsfuldt Studium af dens Udslag ikke alene i Aviserne. Han spurgte, som det rigtigt paapeges i Bogen, først og fremmest efter Grunden til Misnøjen i de brede Lag og saa klart Forbindelsen mellem Fattigdom og Forbrydelse. Men alt dette rummer meget vide Udsyn. Forfatterne fremhæver, hvorledes den svenske Konservatisme dengang drog Paralleler mellem Tilstandene i 1840ernes Frankrig og deres Hjemland, og rent overfladisk betragtet kan der være noget af Louis Philippes juste milieu i Oscar I's skiftende politiske Indstilling, men socialt møder vi Napoleonismen inden det andet Kejserdømme, blot at de Samfundsforhold, han havde med at gøre, var andre end Louis Napoleons — Skole-, Hospitals- og Fængselsvæsen, Strafferetsreform og Drukkenskabsbekæmpelse. Palmstierna har fremdraget nogle overordentlig interessante Udtalelser af Kong Oscar om Statskupet den 2. December 1851, men hans samfundsreformatoriske Tanker er voksede paa svensk Grund. Han har tilegnet sig dem, inden han har kunnet kende »Des idées napoléoniennes«. Ensartede Forudsætninger har haft ligartede Følger. *Erik Møller.*

Det vilde være meget ønskeligt om danske historikere i højere grad beskæftigede sig med de tre gamle danske landskaber Skaane, Halland og Blekinges historie. Professor Fabricius' disputats: »Skaanes Overgang fra Danmark til Sverige« har haft altfor ringe følge. Derimod har den fine lundensiske historikerskole i denne retning ydet meget, men dens yngre generation synes, idet Lundskolen spreder sig højere op i Sverige, nu i noget højere grad at dyrke rigssvensk historie. Der er da al grund til at hilse med glæde, at dr. Bjørn Kornerup har taget de kirkelige forhold

i Lunde stift op til undersøgelse i skriftet *Til Lunde Stifts Kirkehistorie i det 17. Aarhundrede* (Vetenskaps-societeten i Lund. Årsbok 1943 (1944), 1—40). De principielle betragtninger, hvorved dr. Kornerup indleder sin skildring af de skaanske, hallandske og blekingske kirkelige forhold har imidlertid langt videre sigte. Han tager heri afstand fra den retning indenfor kirkehistorien, der overvejende har opfattet denne som idehistorie, »der væsentligt havde sin Opgave i Udforskningen og Fremstillingen af Tankerækker, der har været de bærende i Kristendommens Historie« og giver sin tilslutning til de kredse (særlig nævnes prof. Hilding Pleijel), der ved siden heraf opfatter det som en hovedopgave for kirkehistorien at redegøre for den kristne religions indvirkning paa den menneskelige kulturudvikling. Man tør formodentlig antage, at disse betragtninger, for saa vidt angaar danske forhold, ikke mindst tager sigte paa de første aarhundreder efter Reformationens indførelse, indenfor hvilke ogsaa dr. Kornerups eget hovedstudium ligger. I hvert fald forekommer de mig at have særlig gyldighed for disse. Den katolske kirkes betydning baade som magtpolitisk og kulturel faktor — hvilke sider deraf, der end endnu maatte være uudforskede — i Danmark i Middelalderen kan vel næppe siges at være blevet overset (formodentlig heller ikke fra specielt kirkehistorisk side). Kirken mistede ved overgangen til Lutheranismen vel sin politiske magt, men for kulturudviklingen maa der ogsaa i den efterfølgende tid tillægges den meget stor betydning. Det er derfor en vigtig opgave at faa udforsket, hvorledes den lutherske statskirkes embedsmænd opfyldte deres kulturmission, og det er fuldstændigt rigtigt, naar dr. Kornerup paapeger, at den kirkehistoriske forskning til denne opgaves løsning nødvendigvis maa inddrage hidtil uudnyttet materiale under sit undersøgelsesfelt og bearbejde dette efter nye synspunkter, og naar han betoner, at vejen til at naa almengyldige resultater maa gaa over specialundersøgelser omfattende enkelte landsdele (s. 5 f.). En saadan specialundersøgelse er det da, at dr. Kornerup selv har foretaget for Lunde stift. Kildegrundlaget er den af ham selv udgivne visitatsbog fra 17. aarh.s beg. (trykt i »Lunds stifts herdaminne från reformationen till nyaste tid«. Ser. I. Urkunder och aktstycken (1943)). Denne er for aarene 1611—19 ført af biskop Poul Mortensen Aastrup og derefter i tiden til 1637 af hans efterfølger i Lunds bispestol Mads Jensen Medelfar.

Visitationen var et betydningsfuldt led i det kirkelige arbejde efter Reformationen. Allerede i kirkeordinansen 1539 forordnedes, som dr. Kornerup bemærker, ikke blot »en første Generalvisi-

tation af principiel Art«, men ogsaa »at de nye evangeliske Superintendenter »en Sinde om Aaret«, om ikke tiere, skulde drage rundt i deres Stift for i de enkelte Sogne at høre Præsternes Prædiken og skaffe sig Kundskab om, hvorledes det stod til med Forsørgelsen af Prædikerne, med Skolevæsen, Hospitaler og Fattigforsorg« (s. 7). Naar man betænker, at intet kultur-, indenrigs-, kirke- eller undervisningsministerium da eksisterede, men at hele centraladministrationen var samlet i danske kancelli kun suppleret af rentekammeret som kasse- og revisionskontor, er det klart, at biskopperne paa disse omraader maatte bære et stort ansvar. Dr. Kornerups skildring viser dog, og man kan sikkert give den en videre gyldighed end for Lunde stift, at deres magtmidler ikke ganske slog til, at de ikke tilstrækkeligt kunde hævde deres stilling overfor adelen, at baade den højere og lavere gejstlighed, som ogsaa rektorer ved byernes ofte forkrøblede latinske skoler samt degnenes daarlige økonomiske kaar var en alvorlig hindring for, at de kunde udføre deres kulturmission blandt den læge befolkning. Overfor det ret mørktfarvede billede af forholdene i Lunde stift, der kan tegnes ud fra visitatsbogens oplysninger og som bekræftes af oplysninger hentet fra andre kilder (kongebreve etc.), gør dr. Kornerup dog det rigtige metodiske forbehold, at man maa holde sig for øje, at ved kilder af denne art kommer afvigelserne fra de normale forhold, manglerne og fejlene til at indtage en alt for dominerende plads, medens de manges »gode trofaste Arbejde« sætter sig mindre stærke spor (s. 16). Endvidere har, som dr. Kornerup fremhæver, Lunde stifts store udstrækning — det var 3 gange saa stort som Roskilde stift — naturligvis gjort tilsyn her særligt vanskeligt. Fri for katolske islæt var stiftet da endnu ved 17. aarh.s beg. heller ikke blevet. Navnlig st. Olafs-kulten var endnu ret udbredt, og her var selv ret haard indskriden fra biskoppens side ude af stand til at gøre det af med vedhængen ved gammel kultform, som den af dr. Kornerup omtalte episode fra sognet st. Olaf i Albo H. viser, hvor biskop Medelfar personlig kastede »afgudsbilledet« af st. Olaf ud af kirken og sønderrev de linklæder, det havde været iklædt, og tillige holdt en manende tale til den forsamlede almue — men hvor det rigt udskaarne st. Olafsbillede endnu i vore dage pryder sognets kirke.

Astrid Friis.

Af den nye Serie »*Samlingar och Studier till Svenska Kyrkans Historia*« (omtalt 10. R. V, 795—796) er der allerede udsendt en Række Bind, som i lige Grad kan tages som Vidnesbyrd om den